

РЕЦЕНЗИЯ

От доц. д-р Гергана Георгиева Ангелова,

Преподавател в катедра „Туризм“ към Стопански факултет при ЮЗУ „Неофит Рилски“

Относно: публична защита на дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по научната специалност „Икономика и управление на туризма“, професионално направление 3.9 Туризм, изготвена въз основа на Решение на Катедрен съвет от 09.12.2021 г. и Първо заседание на научното жури, проведено на 20.12.2021 г.

Тема на дисертационния труд: „РАЗШИРЯВАНЕ НА ПАЗАРНОТО ВЛИЯНИЕ НА ТУРИСТИЧЕСКИТЕ ДЕСТИНАЦИИ ЧРЕЗ ОБРАЗОВАТЕЛЕН ТУРИЗЪМ“

Докторант: Ивета Иванова Волева-Петрова

Представяне на докторанта

Ивета Иванова Волева-Петрова завършва средно образование в Професионална гимназия по туризм, град Самоков, специалност „Фирмен мениджър“. Придобива образователно-квалификационна степен „Бакалавър“ в редовна форма на обучение в направление 3.9 Туризм и образователно-квалификационна степен „Магистър“ в редовна форма на обучение по специалност „Туризм“ в магистърска програма „Международен туризм“ в Стопански факултет към Югозападен университет „Неофит Рилски“ – Благоевград.

Зачислена е като редовен докторант в професионално направление 3.9 Туризм със Заповед № 9 от 08.01.2018 г. Положила е успешно всички докторантски изпити, взела е участие с доклади в два национални научни форума и има още две публикации в научни списания. Докторантът е приложил справка за изпълнение на минималните национални изисквания за присъждане на образователна и научна степен „доктор“, която

удостоверява събран брой от 90 точки по групи показатели, т.е. докторантът напълно удовлетворява тези изисквания.

Ивета Волева-Петрова владее английски език, има добри познания по руски и испански език и притежава необходимите технически умения и компетенции.

Представяне на дисертационния труд

Представеният за рецензиране дисертационен труд на тема „Разширяване на пазарното влияние на туристическите дестинации чрез образователен туризъм” изследва актуална и недостатъчно проучвана тема в България – образователния туризъм и по-конкретно – привличането на чуждестранни студенти като инструмент за разширяване на пазарното влияние на туристическата дестинация. Към момента в България не се наблюдават целенасочени действия и единна национална политика за стимулиране на входящата образователна мобилност. Такива инициативи отсъстват както в Стратегията за развитие на туризма, така и в Стратегията за развитие на висшето образование, а образователният продукт съчетава и двете.

Дисертационният труд е с общ обем от 247 страници, от които основният текст заема 200 страници. Изложението съдържа илюстративен материал от 39 таблици и 65 фигури. Библиографията на дисертационния труд включва 193 заглавия, от които 40 на български, 10 на руски и 144 на английски език.

В структурно отношение дисертационният труд се състои от три глави, увод и заключение. Съотношението на отделните части на текста е балансирано, изложението е добре структурирано, отличаващо се с логическа последователност и обвързка. Положително впечатление прави прецизният подход на автора за акцентиране върху основните моменти и обобщения в края на всяка глава независимо от общото заключение в дисертационния труд.

В *увода* е обоснована актуалността на темата и е изложена основната изследователска теза, която гласи, че *„образователният туризъм може да се използва като основа за разширяване и увеличаване броя на чуждестранните туристически пристигания“*. Дефинирани са предметът на изследване – *„образователният туризъм като инструмент за повишаване на пазарното влияние на туристическите*

дестинации”, и обектът на изследването – „*туристическите дестинации, предлагащи и развиващи образователен туризъм*”. Основната цел е ясно формулирана, както и произтичащите от нея изследователски задачи.

Представена е и методологията на изследването, която съответства на поставената основна цел и задачи. Посочени са някои ограничения и трудности на изследването. В последната част на увода е открояна научната новост и полезност на дисертационния труд.

Първа глава разглежда теоретичните характеристики на образователния туризъм, произтичащия от него туристически продукт, както и спецификата на пазарно позициониране и пазарно влияние на туристическите дестинации, развиващи образователен туризъм. Разгледани са особеностите на образователния туризъм, като авторът последователно е изяснил същността на основните понятия, имащи отношение към изследваната тематика, следвайки логическата обвързка *туризъм – младежки туризъм – образователен туризъм*. Авторът проследява развитието на образователните пътувания във всичките им форми от „Гранд тур“ до наши дни. Поставен е акцент върху спецификата и дуалния характер на образователния туристически продукт, неговата типология. Анализирани са процесът за изграждане на устойчив бранд на туристическата дестинация, в частност образователен бранд на дестинацията и спецификата на позициониране на дестинации, предлагащи образователен туризъм.

Като цяло, в първа глава докторантът е направил добър преглед на теорията за развитието на образователния туризъм и прецизно изясняване и интерпретиране на научната литература, свързана с използвания терминологичен апарат, прилагайки методът на индукция. Докторантът е спазил изискванията за научна етика, като демонстрира коректно цитиране (APA style).

Втора глава разглежда методологическите въпроси при измерване на пазарното влияние на образователния туризъм, като последователно представя етапите на позициониране и влияние на туристическия пазар. Авторът прави сравнителен анализ на развитието на образователния туризъм в Обединеното кралство и България, демонстрирайки добър научен подход. Информацията е представена в табличен и графичен формат. Направен е и задълбочен SWOT анализ на образователния продукт в двете дестинации.

В изложението авторът използва богат набор от научни методи, като индукция и дедукция, анализ и синтез, сравнителен и SWOT анализ. За събирането на първични данни е приложен методът на емпирично проучване, осъществено онлайн посредством социалната мрежа Facebook и мобилните приложения WhatsApp и Viber.

Предложена е система от критерии и показатели за оценка на пазарното влияние на дестинации, предлагащи образователен туризъм, която е адаптация на системата, разработена от Портър и Каплан. Отделните показатели са измерени с помощта на бални единици и средно претеглени стойности.

Трета глава поставя акцент върху възможностите за развитие на образователен туризъм в България. В нея е направен подробен анализ на резултатите от проведените проучвания, които са представени паралелно за двете дестинации. Резултатите са графично онагледени с помощта на таблици и фигури, а придружаващият анализ показва изградени умения за разчитане и интерпретиране на първични и вторични данни и умения за формулиране на научни констатации, изводи и препоръки.

В трета глава докторантът прави анализ на събраните първични данни от анкетното проучване сред чуждестранните студенти в двете дестинации. За изчисляване на минималния брой необходими въпросници, осигуряващ репрезентативност на проучването, е използвана методиката на Вернет от 2011 г. Следва сравнителен анализ и оценка на пазарното влияние на двете дестинации, предлагащи образователен туризъм – Обединеното кралство и България. За целта са използвани първични и вторични данни от утвърдени източници. Въз основа на двата анализа са изведени насоки за повишаване на пазарното влияние на България като дестинация, предлагаща образователен туризъм, като за целта са използвани и някои допълнителни показатели: приходи от туристически посещения, пазарен дял на туристическите посещения, икономически ефект и туристически мултипликатор.

Заключението аргументирано представя основните изводи, препоръки и приноси моменти. Заявените приноси са коректно формулирани. Като цяло дисертационният труд спазва правилата на научната етика.

Критични бележки и препоръки

Към предоставения за рецензиране дисертационен труд биха могли да бъдат отправени следните критични бележки и препоръки:

- 1) Препоръчвам на докторанта да се придържа стриктно към научния стил на писане при излагане на формулировки в бъдещата си изследователска работа и повишено внимание към графичното и смислово оформление на текста;
- 2) Не приемам дефинирания принос №1 на дисертационния труд, отнасящ се до направената характеристика на образователния туризъм, която е иманентна част от целите на изследването, но не и научен принос.
- 3) Разясненията в трета глава, представящи резултатите от емпиричното изследване и експертната оценка биха се подобрили, ако включваха изчислените стойности на показателите като средно претеглени величини. Тази информация би могла да бъде оформена и като отделно *Приложение*, присъстващо в края на дисертационния труд. Аналогично на това, въпросът за определяне на коефициентите на значимост не е напълно изяснен – авторът е пропуснал да посочи показателя, чийто коефициент на значимост е приет като база за сравнение. В известна степен методологията на изследване е представена фрагментирано и затова препоръчвам на докторанта да следва по-ясен, последователен и категоричен алгоритъм на изследване в бъдеща си научна работа.

Въпреки отправените критични бележки и препоръки смятам, че дисертационният труд, в теоретичен и теоретико-приложен аспект, принципно отговаря на основните изисквания за осъществяване на самостоятелно научно изследване и предлагам на уважаемото научно жури да присъди на Ивета Иванова Волева-Петрова образователна и научна степен „доктор“ по научната специалност „Икономика и управление на туризма“, професионално направление 3.9 Туризъм.

21.12.2021 г.

Благоевград

Изготвил: .....

/доц. д-р Гергана Ангелова/